

Oktoberfest suomalaisessa lehdistössä

Esitelmä Olutkulttuuriseura ry:n Oktoberfest -tapahtumassa Tampereella 2020

Tämän pienimuotoisen selvityksen taustana on mieleen juolahtanut kysymys, mitä Oktoberfest -olutjuhlasta oikeastaan tiedettiin Suomessa ennen toista maailmansotaa, eli 1800-luvulta aina 1930-luvun lopulle. Kyseessä on ajanjakso, jolloin Suomen ja Saksan kulttuuriset suhteet olivat verraten läheiset ja monella alalla, kuten tieteissä, taiteissa ja liike-elämässä, kanssakäyminen suuntautui Ruotsin ohella luontevimmin juuri Saksaan. Olisiko Oktoberfestin voinut ottaa puheeksi satunnaisen vastaantulijan kanssa Hämeenpuistossa vaikkapa vuonna 1930? Välittyikö Suomeen kieltolain (1917-1932) ja väkijuomalain (1932-) vuosina toisenlaisen alkoholi- ja olutkulttuurin kuva selkeänä jo tuolloin?

Selvityksen aineistona on käytetty digitoitua sanoma- ja aikakauslehtiaineistoa Kansalliskirjaston digitaalisesta kokoelmasta, jonka kattavuus ajanjakson osalta on varsin merkittävä - suomalaista lehtiaineistoa on digitoitu yli 10 miljoonan sivun verran. Siten aineiston edustavuus on mielestäni tällaiseen selvitykseen riittävä, vaikka tietysti on täysin mahdollista, että yksittäisiä kirjoituksia ja artikkeleita on jäänyt haun tai aineiston ulottumattomiin. Hakutermeinä on käytetty avainsanoja "Oktoberfest" ja "München".

Ensimmäinen havainto Oktoberfestistä suomalaisessa painetussa sanassa ajoittuu 40 vuotta juhlaperinteen alusta, marraskuulle 1850, jolloin turkulainen *Åbo Underrättelse* esitteli lukijoille Baijerin nähtävyyksiä ja tapakulttuuria. *Finlands Allmänna Tidning* noteerasi tapahtuman puolestaan huhtikuussa 1860, eurooppalaisia hevoskilpailuja esitelleessä kirjoituksessaan. Kymmenkunnan vuoden väli säilyi myös seuraavaan mainintaan, kun *Helsingfors Dagblad* lokakuussa 1871 käsitteli katolisia juhlamenoja Itävalta-Unkarissa ja viittasi sivulauseessa maalaisiin, jotka olivat saapuneet Müncheniin oktoberfestin vuoksi. Jälleen oli edellisestä kulunut kymmenen vuotta *Åbo Postenin* mainitessa uudenvuodenaaton numerossaan 31. joulukuuta 1881 oktoberfestin yläbajerialaisen Oberammergaun kuvanveistäjiä käsitelleessä saksasta käännettyssä lehtinovellissa. Viipurissa ilmestynyt *Östra Finland* puolestaan käytti peräti monikkomuotoa "oktoberfesterna" roomalaisia maaliskuussa 1884 karnevaalihuveja selostaneessa, Kölnin kirjeenvaihtajan lähettämässä kirjoituksessa, kuten myös *Tammerfors Aftonblad* lokakuussa 1889 ja *Nya Pressen*issä marraskuussa 1893, joka lisäsi ilmaisuun vielä luonnehdinnan "unohtumattomia". Ilmeisesti tämän käsitteen alle sulautui yhteen monenlasiakin sadonkorjuu- ja syyskarnevaaleja, eivätkä viittaukset tarkoittaneet vain tunnetuinta müncheniläistä versiota.

Seuraavan kerran Oktoberfest näkyy tavoittaneen lehdistön mielenkiinnon vasta kesäkuussa 1912 *Åbo Underrättelser* -sanomalehdessä. Tämäkin sisäsivujen kaksipalstainen kirjoitus esitteli tapahtuman oikeastaan sivujuonteena samanaikaisesti Münchenissä järjestetyille käsityöläis- ja teollisuusnäyttelylle ja mainitsi olutjuhlan ajanvietesuosituksena paikan päälle matkustaville. Saksalais-suomalaisen yhdistyksen lehti *Deutsch-Finnische Brücke* mainosti yhdistyksen Saksassa asuville jäsenilleen järjestämää Oktoberfestiä Berliinissä ja Potsdamissa elo-syyskuun kaksoisnumerossaan 1920. Tilaisuus pidettiin 23. lokakuuta ravintola

Lindenparkissa Neubabelsbergissä ja ohjelmaksi mainitaan humoristisia, musikaalisia ja muutoin taiteellisia esityksiä tanssin kera. Ajankohta oli saksalaisittain poikkeuksellisen myöhäinen ja myöskään oluesta - määrän tai laadunkaan suhteen - ei ennakoilmoituksessa mainittu sanaakaan. *Hufvudstadsbladet* puolestaan nosti olutjuhlan esille syyskuussa 1921, mainiten "niinsanotussa Oktoberfestissä" - ensimmäisessä varsinaisessa sodanjälkeisessä - tapahtuneesta onnettomuudesta. Puisen liukumäen ylempi taso oli romahtanut innokkaiden liukujien painon alla ja kolmisenkymmentä juhlavierasta loukkaantunut.

Svenska Pressen julkaisi huhtikuussa 1922 nuoren pohjalaisen taiteilijan, **Carl Nymanin** kirjoittaman matkakertomuksen "Baijerista Siebenbürgiin" - kuten Transylvaniaa silloin nimitettiin. Kirjoituksessa luonnehditaan Oktoberfestin ohjelmaa ja mainitaan oluthallit, intialaiset fakiirit, makkara- ja kalakojut, nukketeatterit ja "abnormiteettien", siis erilaisten luonnottomuuksien ja kuriositeettien näyttelyt. Vuonna 1929 *Rundradion* -radio-ohjelmalehti suosittelee kuuntelemaan Nürnbergin kaukoasemalta lähetettävää 45 minuutin radioreportaasia kyseisen syyskuun Oktoberfestistä Münchenissä. Tämä lienee ollut ensimmäisiä suomalaiset - tai ainakin pienen radioharrastajajoukon - tavoittaneita perusteellisia kuvauksia tapahtumasta. Jatkokoskin tällaisia Oktoberfest-lähetyksiä oli kuultavissa. Suomenruotsalaisen feministisen kulttuurilehti *Astran* lokakuun 1930 artikkelissa Baijerin kuninkaan **Ludwig II:n** traagisesta, myyttisiäkin piirteitä saaneesta kuolemasta viitataan myös lyhyesti Oktoberfestiin, todeten juhlapaikan, Theresienwiesen niityn saaneen nimensä Wittelsbachien sukuun naidusta prinsessasta, jonka aviomiestä, **Ludwig I:stä** luonnehditaan lähinnä "häntäheikiksi".

Ensimmäinen täysin itsenäisesti aihetta käsitellyt artikkeli, "Oktoberfesten i München" ilmestyi suomalaislukijoiden eteen vasta 10. syyskuuta 1932 Kokkolassa ilmestyneessä *Österbottningen* -sanomalehdessä. Tohtori **E.M:n** nimiin kirjattu kaksipalstainen artikkeli oli kattava katsaus sekä tapahtuman historiaan, että sen tuolloiseen sisältöön. Artikkelissa on paljon teräviä huomioita, se mm. korostaa, miten tapahtuma nimestään huolimatta ajoittuu enimmäkseen syyskuun puolelle. Tapahtuman syntyhistoria ja keskeiset käsitteet käydään perusteellisesti läpi, lukija oppii esimerkiksi, mitä "Wiesen" ja "Mass" tarkoittavat. Suositellaanpa vielä, että turistin on syytä kumota kaksi tai kolme litraa hyväksi mainittua olutta voidakseen todella tuntea olonsa kotoisaksi ja voidakseen sanoa aidosti kokeneensa Oktoberfestin. Kulinaarisista nautinnoista mainitaan kokonaisuena jättiläisvartaassa pyörähtelevä härkä, halleissa tarjottavat makkarat ja hitaassa tulesa paistetut kanat. Mainitaanpa myös oluthalleissa kansanmusiikkia ja iloisia marsseja soittavat orkesterit ja luonnollisesti perinneasujen värikäs kirjo. Moderneja sävyjä kuvaan tuovat juhlaniiityltä niinikään löytyvät pikavalokuvaamot ja ilmalaivat. Sama artikkeli julkaistiin kolme päivää myöhemmin *Vasabladetissa* ja 15. syyskuuta *Viborgs Nyheterissä*. Seuraavilla viikoilla sen painoivat sivuilleen vielä *Västra Nyland, Hangö* ja *Nyland*. Porilainen *Björneborgs Tidningen* julkaisi lokakuussa 1933 samantapaisen ajankohtaiskatsauksen, jonka myös *Österbottningen* toisinsi. Ruotsinkielinen pikku-uutinen antaa runsaasti painoa tapahtuman olutpitoisuudelle ja korostaa litran mittaa tarjonnassa. Oktoberfestin mainitsivat eri laajuisissa uutisissaan syksyllä 1933 myös *Hufvudstadsbladet* ja *Hangö*. Erityisen ahkerana aihepiirin esilletuojana näyttäytyy *Österbottningen*, joka näyttää aloittaneen vuotuiset katsaukset tapahtumasta, sillä myös syyskuussa 1934 sitä esitellään perusteellisesti saksalaisen tohtori **Fritz Mahlon** kirjoituksessa. *Björneborgs Tidning* puolestaan palaa asiaan syksyllä 1935 ja yleisartikkelissaan Münchenistä turistikaupunkina, muistaa mainita nyt jo turistitapahtuman

mainettakin saaneen juhlan. Tässä vaiheessa seuraa muutavan vuoden uutiskatve. *Åbo Underrättelse*, joka aikanaan ensimmäisenä maassamme aiheesta kirjoitti, esittelee kolme vuotta myöhemmin, lokakuussa 1938 hieman yllättävästi, miten vastaavia syksyisiä olutjuhlia löytyy etelän lisäksi myös pohjoisesta Saksasta. Kirjoitus kertoo Bremenin syyskarnevaalista. Myös joulukuussa sama lehti pureutuu Saksan ja oluen yhteyteen laajassa artikkelissaan "I flaska, på fat och i krus", joka on katsaus saksalaiseen juomatottumuksiin. Münchenin olut mainitaan tavanomaisesti tummana ja vaaleana ja korostetaan Oktoberfesteillä tarjottavan oluen olevan erityisen vahvaa. Kerrotaanpa myös, mitä tarkoitetaan muualla maassa "müncheniläisenä" myytävällä export-oluella. Tämä viimeistä sotaa edeltänyttä Oktoberfestiä sivunnut kirjoitus oli viimeinen tarkastelujaksolla ilmennyt suomalaisen lehdistön huomio tapahtumasta. Olisikin mielenkiintoista tietää, kuinka moni suomalainen lopulta ennätti Oktoberfestin kokea sotienvälisenä aikana - omakohtaisia suomalaistoimittajien tai lukijoiden kuvauksia kun ei lehdistä näyttänyt löytyvän. Todennäköisimmiksi vierailijoiksi jäivätkin Saksassa eri syistä - työn tai opiskelun vuoksi - aikaa viettäneet suomalaiset, harva vielä tuolloin lähti tarkoituksella turistimatalle sadonkorjuuoluen perässä.